

NIEKOĽKO POZNÁMOK K REKODIFIKÁCII SLOVENSKEHO TRESTNÉHO PRÁVA – TEORETICKÉ A APLIKAČNÉ PROBLÉMY REKODIFIKOVANÉHO TRESTNÉHO PRÁVA

JUDr. MIROSLAVA VRÁBLOVÁ

Katedra trestného práva a kriminológie Právnickej fakulty TU v Trnave

„Rekodifikácia trestno-právnych kódexov“ bolo slovné spojenie, ktoré sa v uplynulých rokoch skloňovalo na stránkach odborných periodík takmer v každom páde. Niet divu, veď po mnohoročnom úsilí sa podarilo zavrieť proces rekodifikácie na poli trestného práva, keď dňa 20. mája 2005 bol Národnou radou SR prijatý návrh nového trestného zákona a trestného poriadku. Prijatie trestno-právnych kódexov prinieslo nielen množstvo zmien, ale predovšetkým aj veľké očakávania s nimi súvisiace. Od okamihu účinnosti týchto kódexov (odo dňa 1. 1. 2006) uplynula krátka doba na to, aby bolo možné objektívne zhodnotiť celkovú efektívnosť novej trestno-právnej úpravy, avšak na druhej strane bola dosť dlhá na to, aby sa objavili prvé problémy či čiastočné výsledky praktického využitia jednotlivých novo zavedených trestno-právnych inštitútov.

Otázka „aké výsledky zaznamenala rekodifikácia slovenských trestno-právnych kódexov?“ pre mňa zaznela minulý rok na odbornom seminári – Česká reforma trestného práva hmotného na rozcestí – bilance a perspektívy – konaného dňa 15. júna 2006 na Právnickej fakulte Západočeskej univerzity v Plzni. Avšak, vzhľadom na to, že v čase konania predmetného seminára uplynulo od účinnosti rekodifikovaných kódexov sotva pol roka, zostala otázka zhodnotenia rekodifikácie v tej dobe nezodpovedaná.

V pravý čas prišlo pozvanie Akadémie Policajného zboru v Bratislave, Katedry trestného práva, pod vedením doc. JUDr. Jozefa Záhuru, Ph.D., na celoštátny seminár s medzinárodnou účasťou venovaný teoretickým a aplikačným problémom rekodifikovaného trestného práva, vďaka ktorému sa na pôde Policajnej akadémie dňa 27. novembra 2006 zišli významní predstavitelia trestno-právnej teórie i praxe, odborníci nielen zo Slovenska, ale aj z Českej republiky. Hlavným cieľom bolo zhodnotiť prvé výsledky rekodifikácie a súčasne sa zamyslieť jednak nad teoretickými, tak aj aplikačnými problémami, ktoré so sebou priniesla. Zástupcovia akademickej obce upozornili na rozpory nachádzajúce sa v platnej právnej úprave, odborníci z prokuratúry a advokácie predniesli poznámky k vybraným praktickým problémom, s ktorými sa stretli v praxi pri aplikácii nových trestných kódexov.

Profesor Mathern v úvodnom referáte vyjadril svoje prekvapenie nad viacerými pozitívnymi ohlasmi a výsledkami rekodifikácie, napriek tomu, že nás média dennodenne presviedčajú o tom, aké sú v súdnej praxi problémy a do neba volajúce nedostatky.

Jedným z hlavných cieľov rekodifikácie bolo zrýchlenie, zefektívnenie a zhospoďárnenie trestného konania. Význam zrýchlenia konania, pri ktorom výkon uloženej sankcie nasleduje čo najskôr po spáchaní skutku, sa všeobecne uznáva. Ako ho ale zosúladiť so zavádzanými opatreniami, akými sú presun ťažiska dokazovania z prípravného konania do konania pred súdom, a zavádzanie kontradiktórneho procesu, ktorého podstatou je vykonávanie dôkazov stranami pred súdom. Priebeh súdneho pojednávania vedený formou sporu prokurátora a advokáta, kde procesné strany navrhujú dôkazy a sudca vedie proces je typický pre americký súdny poriadok. Niet divu, že praktické skúsenosti s kontradiktórnym konaním v Slovenskej republike ukazujú, že konanie pred súdom sa neurýchlilo, ale naopak značne spomalilo. To samozrejme návrh rekodifikácie predpokladal. Z uvedeného dôvodu boli rozšírené možnosti odklonov, ako aj zavedenie „skráteneho konania“, ak obvinený vyhlási, že je vinný (§ 257 Trestného poriadku).

Zrýchlenie a zefektívnenie trestného konania sa očakáva od alternatívnych spôsobov trestného konania, predovšetkým od novo zavedeného inštitútu dohody o vine a treste. Hoci dohodovacie konanie má nepochybné tendenciu odbremeniť trestné súdnictvo, no na druhej strane prináša nával administratívnej agendy pre prokuratúru. V súvislosti s dohodovacím konaním vznikla obava, že pri neúmernom zaťažení prokurátorov pri výkone ich práce, vznikne napätá situácia na prokuratúrach, nakoľko prokurátori sa nebudú môcť naplno venovať všetkým trestným veciam, a tým sa konanie neprimerane predĺži.¹

Prenesenie ťažiska dokazovania z prípravného konania do konania pred súdom sa realizuje v každodennej praxi. Pred súdom sa vykonávajú všetky relevantné dôkazy, pred súdom sa vypočúvajú osobne všetci navrhnutí svedkovia a znalci, za prítomnosti obžalovaného, ktorý má právo vyjadriť sa ku každému dôkazu (§ 271 Trestného poriadku), ako aj za prítomnosti jeho obhajcu, ktorý má právo nielen klásť doplňujúce otázky, ale aj vykonať výsluch toho svedka, ktorého sám navrhol. A práve tu vzniká praktický problém. V zmysle zákonného ustanovenia § 2 ods. 10 Trestného poriadku majú právo obstarávať dôkazy aj strany. Teda aj obhajca má právo vyhľadať dôkaz a zistiť – preveriť, čo obsahuje. Ak pôjde o dôkaz, ktorý obhajobe nepomáha, ba dokonca ju poškodzuje, obhajoba ho nenavrhne. Samozrejme „preverovanie“ a zisťovanie, čo svedok vypovedá, nesmie sklznúť do nahovárania, aby svedok vypovedal určitým spôsobom. V tejto súvislosti je potrebné upozorniť, že v praxi určité nebezpečenstvo návodu hrozí, pričom bude záležať na umení obhajcu zosúladiť záujmy obhajoby so záujmami dokazovania tak, aby nedošlo k podozreniu z návodu na krivú výpoveď, a následnému znehodnoteniu dôkazov.²

Nový problém vznikol aj v rámci vytvoreného systému ochrany svedkov, kedy sa znemožňuje obvinenému pri výsluchoch utajených, chránených alebo ohrozených

¹ Klátik, J.: Problematika aplikácie niektorých inštitútov mimosúdneho vybavenia trestných vecí. Teoretické a aplikačné problémy rekodifikovaného trestného práva, Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou konaného dňa 27. novembra 2006, Bratislava 2007, str. 67.

² Mathern, V.: Teoretické a aplikačné problémy rekodifikovaného trestného práva, Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou konaného dňa 27. novembra 2006, Bratislava 2007, str. 8.

svedkov, osobne sa oboznamovať so svedkami, ich tvrdeniami, obmedzuje sa ich možnosť uplatniť vecné výhrady k výpovedi, obmedzuje sa konfrontácia, čím sa v konečnom dôsledku vážne zasahuje do práv obvineného.

Zástupca Generálnej prokuratúry SR z hľadiska aplikačných problémov venoval svoju pozornosť rozhodnutiu o väzbe na verejnom zasadnutí prípadne neverejnom zasadnutí, nahradeniu väzby a celkovej dobe trvania väzby od 1. 1. 2006. V krátkosti by som priblížila aspoň jeden z vybraných problémov, akým je nahradenie väzby. Podľa nového Trestného poriadku aj v prípade, ak je daný dôvod väzby, má súd a v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie k dispozícii viaceré možnosti ponechania obvineného na slobode alebo prepustenia z väzby na slobodu, a to záruku, sľub dohľad alebo peňažnú záruku. Základnou zmenou v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou je, že v prípade týchto možností sa pripúšťa ich akceptovanie súdom, resp. sudcom pre prípravné konanie, aj v prípade obzvlášť závažného zločinu, ak to odôvodňujú výnimočné okolnosti prípadu. V prípade aplikovania tejto možnosti sa obligatórne uloží obvinenému povinnosť oznámiť policajtovi, prokurátorovi alebo súdu, ktorý vedie konanie, každú zmenu miesta pobytu.³

V súvislosti s vybraným problémom autor pripomenul, že obdobne ako tomu bolo podľa predchádzajúcej právnej úpravy, nemožno podľa Trestného poriadku využiť uvedené možnosti nahradenia väzby, ak bude daný dôvod tzv. kolúznej väzby (§ 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku). Autor zámerne poukazuje na toho ustanovenie, nakoľko odporuje nálezu Ústavného súdu SR (nález I ÚS 100/2004 a I ÚS 239/04), ako aj rozhodnutiu Najvyššieho súdu SR (R 57/2005). Súdny totiž vo vzťahu k tomuto dôvodu väzby pripustili možnosť prepustenia obvineného z väzby počas konania podmieneného zárukou, a to s poukazom na článok 5 ods. 3 druhá veta dohovoru článok 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy. V týchto rozhodnutiach vychádzali ústavný súd i najvyšší súd aj z článku 154c ods. 1 Ústavy, z ktorého vyplýva, že medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom pred nadobudnutím účinnosti ústavného zákona č. 460/1992 Zb., majú prednosť pred zákonom, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd, čo platí aj vo vzťahu k dohovoru. Z uvedených skutočností je zrejmé, že súdy napriek platnej trestno-právnej úprave rozhodli v súlade s citovaným nálezom ústavného súdu a judikatúrou najvyššieho súdu. Na záver, vzhľadom na rozdielny výklad a rozdielnu aplikáciu niektorých ustanovení nového Trestného poriadku týkajúcich sa väzby, vyjadril autor presvedčenie, že by sa mala postupne vytvoriť ustálená judikatúra, ktorá prispeje k právnej istote.

Ďalším teoretickým a aplikačným problémom, ktorému bola venovaná pozornosť, bola rámcová a v mnohých smeroch nepresná právna úprava týkajúca sa alternatívnych trestov, konkrétne trestu domáceho väzenia. V zmysle § 53 ods. 1 Trestného zákona môže súd uložiť trest domáceho väzenia až na jeden rok páchatel'ovi každého prečinu, čo však nezodpovedá skutočnosti. Podľa § 34 ods. 6 Trestného zákona totiž

³ Čentěš, J.: Poznámky z aplikácie úpravy väzby v novom Trestnom poriadku. Teoretické a aplikačné problémy rekodifikovaného trestného práva, Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou konaného dňa 27. novembra 2006, Bratislava 2007, str. 46.

súd musí uložiť trest odňatia slobody za každý trestný čin, ktorého horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody ustanovená v osobitnej časti trestného zákona prevyšuje päť rokov. Možnosť súdu uložiť trest domáceho väzenia sa tak, vzhľadom na nezlučiteľnosť trestu odňatia slobody a domáceho väzenia, obmedzuje rovnako ako pri treste povinnej práce iba na tie prečiny, ktorých horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody ustanovená v osobitnej časti trestného zákona neprevyšuje päť rokov. Nezodpovedanou otázkou ostáva, prečo zákonodarca pri vyjadrení tejto obmedzujúcej podmienky nepostupoval rovnako jasne ako pri úprave trestu povinnej práce, kde ju výslovne zakotvil v § 54 Trestného zákona upravujúcim podmienky ukladania trestu povinnej práce.⁴ Nakoľko podľa súčasnej právnej úpravy sa nevyžaduje na jeho uloženie splnenie žiadnej podmienky, autori uvažujú nad tým, že by bolo vhodné v penitenciárneho hľadiska zavedenie podmienky súhlasu odsúdeného s týmto trestom alebo zistenie stanoviska odsúdeného k tomuto trestu. Rovnako tak, v záujme jednotnej aplikácie trestného zákona súdmi by bolo vhodné konkrétne stanoviť čas (t.j. čas, v ktorom má odsúdený povinnosť zdržiavať sa vo svojom obydľí) s možnosťou, aby ho súd vzhľadom na špecifiká konkrétneho prípadu individualizoval, ak to bude potrebné. V súvislosti s vymedzením priestoru, v ktorom sa má odsúdený zdržiavať, je potrebné poukázať na ďalší praktický problém. A síce, vychádzajúc zo zákonného ustanovenia § 122 ods. 5 Trestného zákona sa za obydlie považujú dom, byt a iné priestory slúžiace na bývanie, ako aj priestory a pozemky k nim patriace, ktoré však musia byť ako súčasť obydlia uzavreté. Z uvedeného výkladu však nie je možné určiť či miestom výkonu trestu domáceho väzenia bude miesto, kde má odsúdený trvalý pobyt alebo miesto, kde má pobyt prechodný. V neposlednom rade autori poukázali na chýbajúci osobitný zákon, ktorý by upravoval spôsob realizácie kontroly výkonu trestu domáceho väzenia technickými prostriedkami, ako aj kompetencie orgánu vykonávajúceho túto kontrolu. V súčasnosti totiž realizáciu kontroly výkonu tohto trestu môžu vykonávať iba probační úradníci pravidelným telefonickým kontaktom a osobnými návštevami odsúdeného, čo vzhľadom na obmedzený počet probačných úradníkov nepredstavuje trvalo udržateľný stav.

Na tomto mieste by som rada zamerala pozornosť čitateľa na ďalší teoretický nedostatok vyskytujúci sa v súčasnej trestno-právnej úprave. Konkrétne, na nerešpektovanie sémantických vlastností právneho jazyka – nerešpektovanie presnosti významu pojmov, jednoznačnosti pojmov a stálosti pojmov, na ktoré upozornili zástupcovia akademickej obce. Ako príklad uviedli legislatívne vymedzenie pojmov – ujma na zdraví, ublíženie na zdraví a ťažká ujma na zdraví, a následne poukázali na problémy súvisiace s výkladom týchto pojmov. Nerešpektovanie požiadavky stálosti pojmoslovia vidia napríklad v tom, že v dvoch právnych predpisoch (Trestný zákon, Zákon o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi) je v texte použitý ten istý pojem – ujma na zdraví – no nie je ním mienené to isté. Na účely trestného zákona je pojem ujma na zdraví vymedzený v § 123 Trestného zákona ako akékoľvek

⁴ *Madliak, J., Porada, V., Mihaľov, J.:* Niektoré problémy alternatívnych trestov podľa nového Trestného zákona. Teoretické a aplikačné problémy rekodifikovaného trestného práva, Zborník príspevkov z celoštatného seminára s medzinárodnou účasťou konaného dňa 27. novembra 2006, Bratislava 2007, str. 95.

poškodenie zdravia iného. Z výkladového hľadiska by malo ísť o najširší pojem, ktorý zahŕňa jednak ublíženie na zdraví, ťažkú ujmu na zdraví ako závažnejší stupeň poškodenia zdravia, ale zároveň aj také poškodenie zdravia, ktoré ešte nedosahuje intenzitu ublíženia na zdraví teda objektívne si nevyžaduje lekárske vyšetrenie. V obsahu zákona č. 215/2006 Z.z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi sa stretávame s odlišnou špecifikáciou pojmu ujma na zdraví, nakoľko v zmysle § 2 písm. b) cit. zákona sa na jeho účely rozumie ujmu na zdraví: ublíženie na zdraví, ťažká ujma na zdraví, smrť, znásilnenie, sexuálne násilie a sexuálne zneužívanie spôsobené trestným činom spáchaným inou osobou.⁵ Ďalej, autorky považujú za nevhodné, aby pri súčasnom právnom vymedzení pojmov ublíženie na zdraví a ťažká ujma na zdraví, bol v prípadoch, keď páchatel spôsobí poškodenému úmyselne alebo z nedbanlivosti ťažkú ujmu na zdraví, označený jeho trestný čin ako trestný čin ublíženia na zdraví (§ 155 a § 157 Trestného zákona).

Vyššie naznačené teoretické nedostatky a aplikačné problémy nás presvedčili, že naša trestno-právna úprava nie je dokonalá. Pod niektoré uvedené nedostatky a následné aplikačné problémy sa okrem iného podpísala aj nedostatočná komunikácia medzi odborníkmi z aplikačnej praxe a akademických pracovísk, ďalej legislatívnymi pracovníkmi a politikmi, ktorá bola navyše znásobená istým politickým tlakom. Účastníci seminára sa zhodli na tom, že naše rekodifikované trestno-právne kódexy boli „šité horúcou ihlou“. Otázkou zostáva, či bolo možné sa uvedeným problémom vyhnúť dlhším pripomienkovým konaním, dlhšou legisvakačnou dobou. Pri pohľade do budúcnosti je na mieste sa pýtať, aký bude ďalší osud rekodifikovaného trestného práva? Zistené teoretické nedostatky, ako aj problémy aplikačného charakteru objavujúce sa v praxi orgánov činných v trestnom konaní a súdov, je potrebné riešiť. Uvedené nedostatky si v blízkej budúcnosti vyžadujú vykonanie dielčej novelizácie trestného zákona a trestného poriadku, ako aj novelizáciu v niektorých zásadných otázkach. V tejto súvislosti je potrebné upozorniť predovšetkým na potrebu odbornej diskusie, nakoľko v minulosti sa viedli diskusie najmä na poli politickom a mediálnom. Preto bude potrebné znovu zvážiť námety z diskusie v odbornej literatúre, ako aj pripomienky, podnety a návrhy, ktoré odzneli na tejto konferencii. Za týmto účelom budú predmetné pripomienky predložené na využitie komisii vymenovanej ministrom spravodlivosti k novelizácii Trestného zákona a Trestného poriadku.

Prítomní členovia rekodifikačnej komisie (v súčasnosti členovia komisie pre novelizáciu trestno-právnych kódexov) veľmi opatrne naznačili oblasti, ktorých by sa novelizácia mala dotknúť a aké zmeny by mala priniesť. V rámci novelizácie trestno-právnych kódexov sa uvažuje o návrate k materiálnemu korektívu, ktorý by sa mal týkať nielen kategórie prečinov, ale aj zločinov, ďalej o návrate k mimoriadnemu opravnému prostriedku, akým bola sťažnosť pre porušenie zákona (s obmedzením na právoplatné rozhodnutia do 31. 12. 2005, jedine v prospech obvineného). Ďalej sa uva-

⁵ Mencerová, I., Kotrecová, A.: Spĺňajú pojmy ujma na zdraví, ublíženie na zdraví, ťažká ujma na zdraví sémantické vlastnosti právneho jazyka? Teoretické a aplikačné problémy rekodifikovaného trestného práva, Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou konaného dňa 27. novembra 2006, Bratislava 2007, str. 114.

žuje o zrušení asperačnej zásady pre jej neprimeranú prísnosť, zrušení jednej z okolností vylučujúcich protiprávnosť činu – oprávneného použitia zbrane. V súvislosti s väzbou sa pripravuje rozšírenie zákonného ustanovenia § 72 ods. 1 Trestného poriadku o ďalšie možné rozhodnutie o väzbe, a síce rozhodnutie o ponechaní obvineného na slobode. Ďalšou pripravovanou zmenou bude upravenie možnosti nahradenia kolúžnej väzby (t.j. väzby v zmysle § 71 ods. 1 písm. b), ktorej dôvodom je obava, že obvinený bude pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie), opatrením nahradzujúcim väzbu. S poukazom na zákonné ustanovenie § 87 upravujúce rozhodnutie o zadržanej osobe sa uvažuje o vypustení podmienky viazanej na návrh vzatia osoby do väzby. V rámci novelizácie trestno-právnych kódexov by mali byť konkrétne určené podmienky pre vznik a fungovanie spoločného vyšetrovacieho tímu.

Vystúpenia účastníkov seminára, v ktorých odzneli zaujímavé názory, stanoviská a hodnotiace vyjadrenia, ma oprávňujú konštatovať, že rekonštrukcia trestného práva predstavuje významný pokrok v modernizácii a europeizácii tohto právneho odvetvia. Napriek určitým nedostatkom, akými sú teoretické a aplikačné problémy, zaznamenala veľký ohlas a priniesla pozitívne výsledky.

Ako príklad, ktorý túto skutočnosť potvrdzuje je úspešné praktické využitie novo zavedeného trestno-procesného inštitútu, akým je inštitút konania o dohode o vine a treste. Pripomeniem, že zmyslom zavedenia tohto inštitútu malo byť flexibilné vybavovanie trestných vecí, ktoré by nebolo zaťažené zdĺhavým procesom dokazovania v priebehu hlavného pojednávania, čo malo v konečnom dôsledku zásadným spôsobom prispieť k „odľahčeniu“ súdov. Z vyhodnotenia postupu prokurátorov v konaní o dohode o vine a treste podľa § 232 a § 233 Trestného poriadku a rozhodovania súdov podľa § 331 až 335 Trestného poriadku v Slovenskej republike za **I. polrok roku 2006, ktoré vydal Generálny prokurátor SR dňa 28. 9. 2006 pod sp. zn. IV/1 Gn 5010/05-161** vyplýva, že prokurátori v Slovenskej republike za I. polrok roku 2006 písomne alebo ústne vyzvali na konanie o dohode o vine a treste 2250 obvinených, pričom konanie o dohode o vine a treste sa pred prokurátorom na základe jeho výzvy začalo s 1038 obvinenými. Za sledované obdobie 544 obvinených alebo ich obhajcovia zaslali na prokuratúru žiadosť o začatie konania o vine a treste. Z tohto počtu 544 obvinených, ktorí iniciovali dohodovacie konanie, bolo konanie začaté so 424 obvinenými, s ktorými boli následne uzavreté dohody (t.j. 83,4 % úspešnosť dohodovacieho konania). Z celkovo uzavretých dohôd o vine a treste s 1216 obvinenými na prokuratúre, ktoré boli aj súdom predložené, súdy za I. polrok roku 2006 rozhodli o 431 obvinených (čo predstavuje 35,44 %), pričom u 413 obvinených schválili návrh dohody o vine a treste a schválili navrhnutý a dohodnutý rozsudok a u 18 osôb súdy navrhnutú dohodu a navrhnutý rozsudok neschválili a vec vrátili prokurátorovi na ďalšie konanie. V celoročnom meradle bolo skončených vecí na prokuratúre dohodou o vine a treste podľa § 233 Trestného poriadku 3230 vecí, pričom v 2178 prípadoch bolo trestné stíhanie skončené schválením dohody o vine a treste súdom. Na základe uvedených informácií, možno konštatovať, že dohodovacie konanie sa teší svojim počiatočným úspechom.

Na záver si dovoľím optimisticky vyjadriť, že naďalej je potrebné sa usilovať o neustálu reformu trestného práva. Ak bude trestné právo vhodne a rozumne prispôsobené realite dnešného sveta, určite bude efektívne chrániť ľudskú spoločnosť aj v 21. storočí.

EINIGE BEMERKUNGEN ZU DER SLOWAKISCHEN
STRAFRECHTREKODIFIKATION – TEORETISCHE UND PRAKTISCHE
PROBLEME DER STRAFRECHTREKODIFIKATION

Zusammenfassung

Dieses Artikel befasst sich mit spezieifischen Problemen der Applikation und einigen theoretischen Aspekten der slowakischen Strafrechtrekodifikation. Die Grundlage von dieser Polemik ausgeht von Meinungen der bekannten Vertreter der Rechtswissenschaft und Rechtspraxis, die wurden präsentiert bei dem Seminar: „Teoretische und praktische Probleme des rekodifizierten Strafrechts“ der am 27. November 2006 an der slowakische Akademie PZ in Bratislava stattfand.

Stichwörter: strafrechtrekodifikation, diversion, gemeinnützige arbeit, körpverletzung

KLúčové slová: rekodifikácia trestného práva, odklony, trest povinnej práce, ujma na zdraví